Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
föredraget den 17 februari 2016[1]

Mål C-572/14

Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH
mot
Amazon EU Sàrl,
Amazon Services Europe Sàrl,
Amazon.de GmbH,
Amazon Logistik GmbH,
Amazon Media Sàrl

(begäran om förhandsavgörande från Oberster Gerichtshof (högsta domstolen, Österrike))

”Begäran om förhandsavgörande — Förordning (EG) nr 44/2001 — Domstols behörighet på privaträttens område — Artikel 5.3 — Begreppet ’skadestånd utanför avtalsförhållanden’ — Direktiv 2001/29/EG — Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället — Artikel 5.2 b — Rätten till mångfaldigande — Undantag och inskränkningar — Mångfaldigande för privat bruk — Rimlig kompensation — Utebliven betalning — Omfattas eventuellt av tillämpningsområdet för artikel 5.3 i förordning (EG) nr 44/2001”

I – Inledning

1. Genom beslut av den 18 november 2014, som inkom till domstolen den 11 december 2014, ställde Oberster Gerichtshof (högsta domstolen) en fråga om tolkningen av artikel 5 led 3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) och artikel 5.2 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, s. 10).

2. Frågan har uppkommit i en tvist mellan Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH (nedan kallad Austro-Mechana), och Amazon EU Sàrl, Amazon Services Europe Sàrl, Amazon.de GmbH, Amazon Logistik GmbH och Amazon Media Sàrl (nedan gemensamt kallade Amazon EU m.fl.), som handlar om huruvida de österrikiska domstolarna har internationell behörighet att pröva Austro-Mechanas talan som syftar till att från Amazon EU m.fl. erhålla betalning av ersättning för saluföring i första led av inspelningsmedier i landet, i enlighet med den österrikiska lagstiftningen.

1 — Originalspråk: franska.

II – **Tillämpliga bestämmelser**

A – *Unionsrätt*

1. Förordning nr 44/2001

3. Förordning nr 44/2001 upphävdes genom artikel 80 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, s. 1). Enligt artikel 81 andra stycket i den sistnämnda förordningen är den dock tillämplig först från och med den 10 januari 2015. Eftersom förfarandet i den nationella domstolen ägde rum före detta datum, ska förordning nr 44/2001 tillämpas i förevarande mål.

4. I artikel 2.1 i förordning nr 44/2001, som ingår i kapitel II, avsnitt 1, med rubriken ”Allmänna bestämmelser”, föreskrivs följande:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

5. Artikel 5.1 och 5.3, som ingår i kapitel II, avsnitt 2, med rubriken ”Särskilda behörighetsregler”, har följande lydelse:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat

1) a) om talan avser avtal, vid domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser;

…

…

3) om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa.”

2. Direktiv 2001/29

6. I artikel 2 i direktiv 2001/29, med rubriken ”Rätten till mångfaldigande”, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis

a) för upphovsmän: av deras verk,

b) för utövande konstnärer: av upptagningar av deras framföranden,

c) för fonogramframställare: av deras fonogram,

d) för framställarna av de första upptagningarna av filmer: av original och kopior av deras filmer,

e) för radio- och televisionsföretag: av upptagningar av deras utsändningar, trådöverförda såväl som luftburna, inklusive kabel- och satellitsändningar.”

7. Artikel 5 i direktivet har rubriken ”Undantag och inskränkningar” och i punkt 2 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i följande fall:

…

b) För mångfaldigande på alla typer av medier utfört av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation varvid hänsyn skall tas till huruvida de tekniska åtgärder som avses i artikel 6 har tillämpats på det berörda verket eller alstret eller inte.”

…”

B – *Österrikisk rätt*

8. I 42 § i upphovsrättslagen (Urheberrechtsgesetz) av den 9 april 1936 (BGBl. 111/1936), i den lydelse som är tillämplig på tvisten i det nationella målet, (nedan kallad UrhG), anges följande:

”1. Envar har rätt att ta enskilda kopior på papper eller liknande medium av ett verk för eget bruk.

2. Envar har rätt att ta enskilda kopior på andra medier än de som nämns i stycke 1 av ett verk för eget bruk och i forskningssyfte i den mån detta är motiverat med hänsyn till icke kommersiella syften.
…

…”

9. I 42b § UrhG föreskrivs följande:

”1. Om ett verk som är föremål för radio- eller TV-utsändning görs tillgängligt för allmänheten eller upptas på ett bild- eller ljudinspelningsmedium som producerats i kommersiellt syfte, på grund av dess karaktär kan förväntas mångfaldigas för eget eller privat bruk genom upptagande på ett bild- eller ljudinspelningsmedium enligt 42 § styckena 2–7, har upphovsmannen rätt till en skälig ersättning (kassettersättning) när medierna saluförs mot betalning inom landet i kommersiellt syfte och mot erläggande av avgift. Som medier gäller oinspelade bild- eller ljudinspelningsmedier som är ägnade för sådant mångfaldigande eller andra bild- eller ljudinspelningsmedier som är ämnade för detta.

…

3. Följande personer är skyldiga att betala skälig ersättning:

1) Den som från en plats inom landet eller utomlands i kommersiellt syfte och mot erläggande av avgift i första led saluför medierna eller apparaterna ska betala kassettersättning respektive avgiften för apparaterna.

…

5. Det är endast upphovsrättsorganisationerna som kan göra gällande rätten till ersättning enligt styckena 1 och 2.

…”

III – **Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan**

10. Austro-Mechana är en upphovsrättsorganisation i bolagsform som bildats enligt österrikisk rätt. Bland organisationens uppgifter ingår särskilt att uppbära de avgifter som föreskrivs i 42b § UrhG. Den hänskjutande domstolen preciserade särskilt att bestämmelsen syftade till att införliva kravet på rimlig kompensation i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29.

11. Amazon är internationell koncern som säljer böcker, musik och andra varor över internet. Bland koncernens fem bolag mot vilka talan väcktes i det nationella målet, är tre bolag bildade enligt luxemburgsk rätt med säte i Luxemburg och två bolag är bildade enligt tysk rätt med säte i Tyskland. Inget av bolagen har säte eller driftställe i Österrike. Austro-Mechana anförde att bolagen samverkade när inspelningsmedier för första gången släpptes ut på marknaden i Österrike, vilket innebar att de var solidariskt ansvariga att betala den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG.

12. Austro-Mechana har vid den hänskjutande domstolen angett att Amazon EU m.fl. saluförde inspelningsmedier, installerade i mobiltelefoner, som antingen kunde användas för att spela upp musik eller för att utöka telefonens minne. Austro-Mechana begärde därför att Amazon EU m.fl. skulle utge den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG. För att kunna fastställa det belopp som bolagen skulle erlägga begärde Austro-Mechana att Amazon EU m.fl. skulle överlämna de redovisningsuppgifter som var relevanta för de inspelningsmedier som Amazon EU m.fl. hade salufört i Österrike sedan den 1 oktober 2010.

13. I detta skede av det nationella förfarandet rör det nationella målet mellan parterna endast frågan huruvida de österrikiska domstolarna har internationell behörighet att pröva den talan som Austro-Mechana väckte för att från Amazon EU m.fl. erhålla ersättning enligt 42b § UrhG.

14. Austro-Mechana gjorde vid den hänskjutande domstolen gällande att enligt EU-domstolens praxis syftade rätten till en rimlig kompensation, i den mening som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, till att ersätta den skada som innehavaren av en upphovsrätt eller en närstående rättighet (nedan kallad rättsinnehavaren), lider på grund av mångfaldigandet för privat bruk. Följaktligen var den talan som Austro-Mechana hade väckt en talan som avsåg skadestånd utanför avtalsförhållanden och som omfattades av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001, och de österrikiska domstolarna hade internationell behörighet att pröva talan.

15. Amazon EU m.fl. invände att artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 endast är tillämplig när föremålet för talan är skyldigheter som följer av ett otillåtet handlande. Så förhöll det sig emellertid inte med skyldigheten att betala den ersättning som föreskrivs 42b § UrhG, eftersom förevarande skyldighet syftar till att ersätta rättsinnehavarna för konsekvenserna av vissa handlanden som är tillåtna enligt lag, nämligen att för privat bruk mångfaldiga genom ett undantag från rättsinnehavarens ensamrätt till mångfaldigande.

16. Genom beslut av den 30 april 2014, godtog Handelsgericht Wien (handelsdomstol i Wien) de argument som Amazon EU m.fl. anförde och avvisade den talan som Austro-Mechana hade väckt på grund av bristande internationell behörighet.

17. Genom beslut av den 26 juni 2014, fastställde Oberlandesgericht Wien (regionöverdomstolen i Wien), som dömde i egenskap av överinstans, beslutet om att avvisa den talan som Austro-Mechana hade väckt av följande skäl. Amazon EU m.fl. var för det första skyldiga att betala en lagstadgad ersättning. Vidare var det inte Amazon EU m.fl. som orsakade den skada som rättsinnehavarna led, utan den orsakades av tredjeman som använde de ljudinspelningsmedier som Amazon EU m.fl. saluförde för att framställa privata kopior. Slutligen var det inte förbjudet att använda de ljudinspelningsmedier som Amazon EU m.fl. saluförde för att framställa kopior. Talan som Austro-Mechana väckte omfattades följaktligen inte av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

18. Austro-Mechana överklagade beslutet från Oberlandesgericht Wien (regionöverdomstolen i Wien) till den hänskjutande domstolen.

19. Med beaktande av att tolkningen av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 inte var så klar att den uteslöt möjligheten till allt rimligt tvivel och mot bakgrund av att Oberster Gerichtshof (högsta domstolen) dömer i egenskap av domstol som dömer i sista instans, beslutade den att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Ska ett yrkande om betalning av en ’rimlig kompensation’ enligt artikel 5.2 b i [direktiv 2001/29], som enligt österrikisk rätt riktar sig mot företag som i första led släpper ut inspelningsmediet på marknaden i landet i förvärvssyfte, anses utgöra en talan som ’avser skadestånd utanför avtalsförhållanden’, i den mening som avses i artikel 5 led 3 i d i [förordning nr 44/2001]?”

IV – **Förfarandet vid domstolen**

20. Begäran om förhandsavgörande registrerades vid domstolens kansli den 11 december 2014.

21. Austro-Mechana, Amazon EU m.fl., den österrikiska, den franska, den italienska och den finländska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden.

22. Företrädare för Austro-Mechana och Amazon EU m.fl., den finländska regeringen och kommissionen var närvarande vid den muntliga förhandlingen, som hölls den 26 november 2015, för att yttra sig muntligen.

V – **Prövning av tolkningsfrågan**

A – *Inledande överväganden*

23. Genom tolkningsfrågan vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att en talan som syftar till att erhålla betalning för den rimliga kompensation som föreskrivs i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, vilken enligt nationell rätt ska betalas av företag som i första led släpper ut inspelningsmediet på marknaden i landet i kommersiellt syfte och mot erläggande av avgift, ska anses som en talan som ”avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”.

24. I förevarande skede av det nationella målet, handlar målet endast om huruvida artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 är tillämplig på den talan som väcktes av Austro-Mechana mot Amazon EU m.fl.

25. Om jag inte misstar mig har ingen av de parter som har inkommit med skriftliga yttranden till domstolen bestritt att om artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 är tillämplig på den talan som Austro-Mechana väckte mot Amazon EU m.fl., har de österrikiska domstolarna behörighet att pröva talan i egenskap av ”domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa” i den mening som avses i bestämmelsen.

26. De parter som inkommit med skriftliga yttranden till domstolen är således enbart oense om följande fråga: Ska den talan som Austro-Mechana väckte mot Amazon EU m.fl. anses som en talan som ”avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001?

27. Innan jag besvarar frågan anser jag att det är lämpligt att beskriva undantaget för privatkopiering i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29. Det är nämligen viktigt att noggrant identifiera de rättsliga konsekvenserna av medlemsstaternas beslut att genomföra detta undantag, för att avgöra om en talan som grundar sig på åsidosättandet av skyldigheten att ge en rimlig kompensation utgör en talan som ”avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”.

B – *Undantaget för privatkopiering i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29*

28. Undantaget för privatkopiering är ett undantag vad avser rätten till mångfaldigande som – i princip – enbart tillfaller rättsinnehavaren, vilket föreskrivs i artikel 2 i direktiv 2001/29.

29. Enligt artikel 5.2 b i direktivet får medlemsstaterna nämligen föreskriva undantag eller inskränkningar från rätten till mångfaldigande, när det är fråga om mångfaldigande som utförts av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt (nedan kallat privatkopiering), under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation.

30. I detta skede ska jag noggrant identifiera de rättsliga konsekvenserna av att en medlemsstat inför undantaget för privatkopiering, med hänsyn till att den österrikiska lagstiftaren införde undantaget genom 42 och 42b §§ UrhG.

31. Enligt huvudregeln i artikel 2 i direktiv 2001/29, har rättsinnehavaren ensamrätt att tillåta eller förbjuda mångfaldigande av verk och andra alster som skyddas av upphovsrätten och närstående rättigheter och som omfattas av en av de kategorier som avses i bestämmelsen (nedan kallade skyddade verk och alster). Utan tillstånd från rättsinnehavaren är användarna på motsvarande sätt skyldiga att avstå från att mångfaldiga skyddade verk och alster. Vid åsidosättande av skyldigheten kan rättsinnehavaren väcka talan om ersättning för den skada som den faktiskt har lidit på grund av det icke-tillåtna mångfaldigandet. Enligt domstolens fasta rättspraxis omfattas en sådan talan av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001. [2]

32. När undantaget i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 har genomförts i en medlemsstats nationella rätt, upphör rättsinnehavarens ensamrätt till mångfaldigande och användarnas motsvarande skyldighet att avstå från att mångfaldiga skyddade verk och alster, att gälla vad avser privatkopiering. Såsom samtliga parter, som inkommit med skriftliga yttranden till domstolen, har anfört, har användarna, med ett sådant undantag, rätt att mångfaldiga skyddade verk och alster för privat bruk, eftersom det uttryckligen är tillåtet. På motsvarande sätt kan inte längre rättsinnehavarna göra gällande sin ensamrätt för att motsätta sig privatkopieringen.

33. I gengäld för att rättsinnehavarnas ensamrätt till mångfaldigande och användarnas motsvarande skyldighet att avstå från att mångfaldiga skyddade verk och alster upphör att gälla, infördes det dock i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 en ny rättighet för rättsinnehavarna genom att det krävs att de ”får rimlig kompensation”.

34. Domstolen har slagit fast att eftersom det är den person som för privat bruk mångfaldigar ett verk utan att dessförinnan begära tillstånd för detta från den berörda rättsinnehavaren som förorsakar rättsinnehavaren skada, ankommer det i princip på denna person att ersätta skadan genom att finansiera rättsinnehavarens rimliga kompensation. [3]

2 — Se, bland annat, dom Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, punkt 47), dom Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, punkt 40), och dom Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, punkt 38).

3 — Se dom Amazon.com International Sales m.fl. (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 23), dom ACI Adam m.fl. (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 51 och där angiven rättspraxis) och dom Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

35. Genomförandet av undantaget för privatkopiering i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 i en medlemsstats nationella rätt innebär att ett rättsförhållande ersätts av ett annat:

— rättsinnehavarnas ensamrätt till mångfaldigande och användarnas motsvarande skyldighet att avstå från att mångfaldiga skyddade verk och alster upphör att gälla vad avser privatkopiering,

— i gengäld införs en rätt för rättsinnehavarna att få rimlig kompensation och en motsvarande skyldighet, som i princip åligger användarna, att finansiera den rimliga ersättningen.

36. Det är på detta sätt som domstolen har slagit fast att syftet med den rimliga ersättningen är att ersätta rättsinnehavarna för privatkopiering av deras skyddade verk och alster. Den ska således betraktas som en ersättning för rättsinnehavarens skada till följd av sådan kopiering utan tillstånd. [4]

37. I det system som den österrikiska lagstiftaren har infört, vilket var föremål för domen Amazon.com International Sales m.fl. (C-521/11, EU:C:2013:515), fastställs rätten för användarna att göra privata kopior i 42 § UrhG. Skyldigheten att ge rimlig kompensation har genomförts genom 42b § 1 UrhG, enligt vilken ”upphovsmannen [har] rätt till en skälig ersättning (kassettersättning)”.

38. Jag vill dock understryka att enligt detta system betalas inte den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG direkt av de användare som gör privata kopior till de berörda rättsinnehavarna.

39. Den som har rätt att göra gällande den ersättningsskyldighet som föreskrivs i artikel 42b § UrhG är inte rättsinnehavaren vars skyddade verk eller alster mångfaldigades för privat bruk. Enligt 42b § 5 UrhG ska nämligen ersättningen betalas till en upphovsrättsorganisation. Det är med tillämpning av dessa bestämmelser som upphovsrättsorganisationen Austro-Mechana kräver ersättning i det nationella målet.

40. Den som ska fullgöra den ersättningsskyldighet som föreskrivs i artikel 42b § UrhG är vidare inte den användare som gör privata kopior av det skyddade verket eller alstret. Enligt 42b § 3 UrhG är det nämligen de personer som inom landet i kommersiellt syfte och mot erläggande av en avgift i första led saluför inspelningsmedier. Det är med tillämpning av denna bestämmelse som talan väcktes mot Amazon EU m.fl. i det nationella målet, på grund av att de, enligt vad som påstås, i Österrike saluförde inspelningsmedier, installerade i mobiltelefoner, som kunde användas för att spela upp musik eller utöka telefonens minne.

41. Förevarande aspekt av det österrikiska systemet prövades av domstolen i domen Amazon.com International Sales m.fl. (C-521/11, EU:C:2013:515).

42. Domstolen erinrade om att det i princip ankommer på de personer som hade gjort de privata kopiorna att finansiera rättsinnehavarnas rimliga kompensation. [5]

43. Enligt fast rättspraxis, får dock medlemsstaterna – med tanke på de praktiska svårigheterna att identifiera privatanvändarna och ålägga dem att ersätta rättsinnehavarna för deras skada – i syfte att finansiera den rimliga kompensationen, införa en ”avgift för privatkopiering”, som inte belastar de berörda privatpersonerna utan dem som förfogar över utrustning, apparater och medier för digitalt

4 — Se, för ett liknande resonemang, dom VG Wort m.fl. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 31 och där angiven rättspraxis) och dom ACI Adam m.fl. (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 50).

5 — Dom Amazon.com International Sales m.fl. (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 23 och där angiven rättspraxis). Se även dom ACI Adam m.fl. (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 51) och dom Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 22).

mångfaldigande och, i denna egenskap, rättsligt eller faktiskt ställer utrustningen till privatpersoners förfogande eller tillhandahåller dem en tjänst i form av mångfaldigande. Inom ramen för ett sådant system ska avgiften för privatkopiering tas ut av dem som förfogar över nämnda utrustning, apparater och medier. [6]

44. Domstolen har vidare preciserat att då ett sådant system gör det möjligt för de avgiftsskyldiga att låta kostnaden för avgiften för privatkopiering få genomslag på priset för att tillhandahålla utrustningen, apparaterna och medier för mångfaldigande eller priset för tjänster avseende mångfaldigande, kommer kostnaden för avgiften i slutändan att övervältras på de privata användare som betalar detta pris. Detta får anses uppfylla kravet på en ”skälig avvägning” mellan intressena hos innehavarna av ensamrätten till mångfaldigande och intressena hos användarna av de skyddade alstren. [7]

45. Vad särskilt gäller systemet som har inrättats genom 42b § UrhG, har domstolen angett att avgiften för privatkopiering ska erläggas av dem som saluför, yrkesmässigt och mot betalning, inspelningsmedier som kan användas för mångfaldigande. [8]

46. Domstolen ansåg att ett sådant system i princip innebär att det blir möjligt för de avgiftsskyldiga att låta avgiften för privatkopiering få genomslag på priset för det inspelningsmedium som används för mångfaldigandet, så att kostnaden för avgiften, i enlighet med kravet på ”skälig avvägning”, i slutändan kommer att övervältras på de privata användare som betalar detta pris, vilka förutsätts utgöra slutanvändare. [9]

47. Den finansiella cirkel som inrättats genom 42b § UrhG förutsätter således fyra kategorier av aktörer och kan sammanfattas enligt följande.

48. Försäljare, som i första led inom landet saluför inspelningsmedier som används för privatkopiering, är formellt sett skyldiga att betala ”kassettersättning”.

49. Försäljarna kan dock låta kostnaden för ersättningen få genomslag på försäljningspriset för dessa medier, så att användarna som framställer de privata kopiorna indirekt finansierar ersättningen när de köper sådana medier.

50. Ersättningen, som syftar till att gottgöra den skada som rättsinnehavaren lider på grund av privatkopieringen, ska betalas av försäljaren av inspelningsmedierna, såsom Amazon EU m.fl., till en upphovsrättsorganisation, såsom Austro-Mechana i det nationella målet. Enligt den hänskjutande domstolen, har nämligen Austro-Mechana till uppgift att ta emot den ersättning som föreskrivs i artikel 42b § UrhG.

51. Det är mot bakgrund av förevarande rättsliga sammanhang som det ska prövas om den talan som Austro-Mechana väckte mot Amazon EU m.fl., som syftar till att erhålla betalning för den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG, omfattas av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

6 — Dom Amazon.com International Sales m.fl. (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 24 och där angiven rättspraxis). Se även, för ett liknande resonemang, dom ACI Adam m.fl. (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 52) och dom Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 23).

7 — Dom Amazon.com International Sales m.fl. (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 25 och där angiven rättspraxis). Se även, för ett liknande resonemang, dom ACI Adam m.fl. (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 52), och dom Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 53).

8 — Dom Amazon.com International Sales m.fl. (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 26).

9 — Ibidem, punkt 27.

C – *Huruvida artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 är tillämplig*

52. Enligt artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 kan talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas i en annan medlemsstat, om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa.

53. Bestämmelsen och artikel 5.3 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt senare konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen), som föregick den, har varit föremål för en riklig rättspraxis. [10]

54. Denna särskilda behörighetsregel är ett undantag från den grundläggande principen i artikel 2.1 i förordning nr 44/2001, att talan mot den som har hemvist i en medlemsstat ska väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.

55. Mot bakgrund av att regeln om att behörig domstol är domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa är en särskild behörighetsregel, ska den tolkas restriktivt och får inte ge upphov till en tolkning som går utöver de fall som uttryckligen anges i förordningen. [11]

56. Det framgår av fast rättspraxis att begreppet ”talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 omfattar varje talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar som inte har anknytning till ett ”avtal”, i den mening som avses i artikel 5.1 a i samma förordning. [12]

57. Mot bakgrund av förevarande rättspraxis ska det först prövas om en talan som syftar till att erhålla betalning för den rimliga kompensation som föreskrivs i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, såsom den talan som väcktes i det nationella målet, har anknytning till ett ”avtal”, i den mening som avses i artikel 5.1 a i förordning nr 44/2001. [13] Om så inte är fallet, ska det därefter avgöras om en sådan talan kan anses som en talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar. [14]

1. Talan som väckts i det nationella målet har inte anknytning till ett ”avtal”, i den mening som avses i artikel 5.1 a i förordning nr 44/2001

58. Enligt artikel 5.1 a i förordning nr 44/2001 kan talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas i en annan medlemsstat, om talan avser avtal, vid domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser.

10 — Det ska erinras om att domstolens tolkning av Brysselkonventionens bestämmelser även är giltig för bestämmelserna i förordningen nr 44/2001, när dessa kan anses motsvara varandra. Detta är fallet vad gäller artikel 5.1 a och 5.3 i förordning nr 44/2001 i förhållande till artikel 5.1 och 5.3 i Brysselkonventionen (dom Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 19 och där angiven rättspraxis).

11 — Se, bland annat, dom Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, punkt 14 och där angiven rättspraxis) avseende tolkningen av artikel 5.3 i Brysselkonventionen, dom Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, punkt 25 och där angiven rättspraxis) och dom Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, punkt 26).

12 — Se, bland annat, dom Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, punkt 17) avseende tolkningen av artikel 5.3 i Brysselkonventionen, dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 20) och dom Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 44).

13 — Se punkterna 58–61 i detta förslag till avgörande.

14 — Se punkterna 62–90 i detta förslag till avgörande.

59. Det följer av fast rättspraxis att även om det enligt artikel 5.1 a i förordning nr 44/2001 inte fordras att något avtal har slutits, krävs det likväl att en förpliktelse kan identifieras, eftersom den nationella domstolens behörighet i fråga om talan som avser avtal enligt bestämmelsen avgörs med hänsyn till den ort där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller ska uppfyllas. Detta innebär således att innan den särskilda behörighetsregeln rörande talan som avser avtal i nämnda bestämmelse kan tillämpas, måste det fastställas att en rättslig förpliktelse som en part frivilligt har åtagit sig gentemot en annan person föreligger och att kärandens talan grundas på denna förpliktelse. [15]

60. I det nationella målet fastställs skyldigheten att betala rimlig kompensation i 42b § UrhG, som genomför kravet på rimlig kompensation i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29. Det framgår av den rättsliga bakgrunden att Amazon EU m.fl. inte frivilligt har åtagit sig denna betalningsskyldighet gentemot Austro-Mechana, i den mening som avses i den ovan angivna rättspraxisen, utan det var den österrikiska lagstiftaren som ålade Amazon EU m.fl. skyldigheten när den genomförde undantaget i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29.

61. En talan som syftar till att erhålla betalning för den rimliga kompensation som föreskrivs i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, såsom talan som väcktes i det nationella målet, har följaktligen inte anknytning till ett ”avtal”, i den mening som avses i artikel 5.1 a i förordning nr 44/2001, såsom Austro-Mechana, den franska regeringen och kommissionen har anfört i sina skriftliga yttranden.

2. Talan som väcktes i det nationella målet syftar till att ”gentemot svaranden göra gällande ett ansvar”

62. För att avgöra om den talan som Austro-Mechana väckte ”avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”, i den mening som avses i artikel 5.3 i förordning 44/2001, återstår det att, med tillämpning av den rättspraxis som jag erinrade om i punkt 56 ovan, avgöra om den utgör en ”talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar”.

63. I likhet med Austro-Mechana, den österrikiska, den franska och den italienska regeringen och kommissionen, anser jag att den talan som Austro-Mechana väckte syftar till att gentemot Amazon EU m.fl. göra gällande ett ansvar och att den därför utgör en talan som ”avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”, i den mening som avses i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

64. Inledningsvis bör det erinras om att mot bakgrund av lydelsen av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001, omfattar den ett stort antal olika typer av skadeståndsansvar. [16]

65. Enligt artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 har dessutom domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa behörighet att pröva en talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden. Av lydelsen går att utläsa att en talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden nödvändigtvis måste grunda sig på en ”skada”.

66. Domstolen har slagit fast att ett skadeståndsansvar utanför avtalsförhållanden endast kan komma i fråga om det kan fastställas ett orsakssamband mellan skadan och den handling som ligger till grund för skadan. [17] Domstolen har även preciserat att den skadevållande handlingen och uppkomsten av skada utgör samtliga rekvisit som är av betydelse för prövningen av skadeståndsskyldigheten. [18]

15 — Se, bland annat, dom Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, punkterna 50 och 51 och där angiven rättspraxis) avseende tolkningen av artikel 5.1 i Brysselkonventionen, dom Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, punkterna 46 och 47), och dom Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 39).

16 — Se, för ett liknande resonemang, dom Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 18) avseende tolkningen av artikel 5.3 i Brysselkonventionen.

17 — Dom Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 16) avseende tolkningen av artikel 5.3 i Brysselkonventionen och dom DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, punkt 32).

18 — Dom Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, punkt 18).

67. Av det anförda följer att en ”talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar” i den mening som avses i den rättspraxis som jag erinrade om i punkt 56 ovan, ska grunda sig på en skada, det vill säga en handling som läggs svaranden till last och som påstås ha orsakat någon annan skada.

68. Enligt min uppfattning råder det knappast något tvivel om att en sådan skada ligger till grund för den talan som Austro-Mechana väckte i det nationella målet.

69. Austro-Mechanas talan grundar sig nämligen på den nya rättsliga skyldigheten som infördes i samband med att den österrikiska lagstiftaren införde undantaget för privatkopiering, nämligen skyldigheten att betala rimlig kompensation, den så kallade kassettersättningen. [19]

70. I det nationella målet är det försäljarna, som i första led saluför de inspelningsmedier som används för privatkopiering, som enligt 42b § UrhG ska uppfylla förevarande skyldighet, vilket har åberopats avseende Amazon EU m.fl. och detta till förmån för Austro-Mechana, som är en upphovsrättsorganisation. [20]

71. Detta innebär att om det slås fast att Amazon EU m.fl. verkligen i första led salufört sådana inspelningsmedier ska den omständigheten att Amazon EU m.fl. inte betalar ersättningen enligt 42b § UrhG anses orsaka Austro-Mechana en skada genom att den inte erhåller kassettersättningen.

72. Enligt min uppfattning framgår det av det ovan anförda att skadan, som ligger till grund för Austro-Mechanas talan, i den mening som avses i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001, består i att Amazon EU m.fl., enligt vad som påstås, varken frivilligt eller av oaktsamhet lät bli att betala den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG och därigenom orsakade Austro-Mechana skada.

73. Förevarande tolkning styrks enligt min mening av den rättspraxis som det hänvisas till i punkt 36 ovan, enligt vilken syftet med den rimliga kompensationen är just att ersätta rättsinnehavarna för privatkopiering av deras skyddade verk utan tillstånd.

74. Slutsatsen som ska dras av rättspraxisen ska helt enkelt anpassas till sammanhanget i det nationella målet, eftersom det i 42b § UrhG föreskrivs att ersättningen inte ska betalas direkt till rättsinnehavarna, utan till en upphovsrättsorganisation, såsom Austro-Mechana. Det är således Austro-Mechana och därmed indirekt rättsinnehavarna som lider skada av att ersättningen eventuellt inte betalas.

75. Enligt min mening omfattas ett sådant fall av själva kärnan av skadeståndsrätten, eftersom om den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG inte betalas åsidosätts den österrikiska lagstiftningen och Austro-Mechana orsakas en skada.

76. Jag anser likväl att det är lämpligt att bemöta vissa argument som anfördes av Amazon EU m.fl. och den finländska regeringen, om att den talan som Austro-Mechana väckte inte omfattas av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

77. Amazon EU m.fl. har först och främst gjort gällande att den enda handling som är relevant i bedömningen av om de österrikiska domstolarna har internationell behörighet är saluföringen av mobiltelefoner i Österrike, vilket inte utgör en skadeståndsgrundande handling enligt artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

19 — Se punkterna 33–37 i detta förslag till avgörande.

20 — Se punkterna 38–40 i detta förslag till avgörande.

78. Skyldigheten att betala rimlig kompensation utgör vidare enligt Amazon EU m.fl., en skyldighet att betala ersättning för mångfaldigande som är tillåtet enligt lag och inte en skyldighet att betala ersättning för en handling som är förbjuden enligt lag. En talan som avser betalning av den rimliga kompensationen syftar därmed inte till att ”gentemot svaranden göra gällande ett ansvar”, i den mening som avses i den rättspraxis som det erinrades om i punkt 56 ovan.

79. Amazon EU m.fl. har slutligen gjort gällande att den rimliga kompensation som föreskrivs i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 inte har sitt ursprung i något som helst åsidosättande av rättsinnehavarnas rättigheter, eftersom de enligt 42 § UrhG inte längre har rätt att förbjuda eller tillåta privatkopiering.

80. Det är visserligen odiskutabelt att saluföring av mobiltelefoner och privatkopiering enligt 42 § UrhG är tillåtet i Österrike. Att dessa handlingar är tillåtna innebär dock inte att det även är tillåtet för Amazon EU m.fl. att eventuellt åsidosätta skyldigheten att betala den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG.

81. Även om Amazon EU m.fl. med rätta har anfört att skyldigheten att avstå från att göra privatkopior inte längre gäller, saknar särskilt detta argument relevans, eftersom Austro-Mechanas talan grundar sig på åsidosättandet av den rättsliga skyldigheten, nämligen skyldigheten att betala den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG vid saluföring av inspelningsmedier i första led i Österrike, som ersatte den tidigare skyldigheten.

82. Jag anser emellertid inte att det finns något skäl till att det för åsidosättandet av förevarande ersättningsskyldighet inte ska gå att ”gentemot svaranden göra gällande ett ansvar” och till att detta åsidosättande således inte skulle omfattas av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001, eftersom åsidosättandet utgör en skada, i den mening som avses i bestämmelsen, det vill säga en handling som läggs svaranden till last (Amazon EU m.fl.) och som påstås ha orsakat någon annan skada (Austro-Mechana).

83. Jag anser följaktligen att Amazon EU m.fl. inte kan vinna framgång med sina argument.

84. Den finländska regeringen har i sina skriftliga yttranden gjort gällande att det inte finns något orsakssamband mellan den skadevållande handlingen och den skada som ligger till grund för den talan som Austro-Mechana väckte i det nationella målet, vilket krävs enligt artikel 5.3 i förordning nr 44/2001. Enligt nämnda regering syftar talan till att uppbära en lagenlig ersättning från de företag som saluför dessa inspelningsmedier, trots att den skada som rättsinnehavarna har lidit inte direkt har orsakats av dessa företag utan av att enskilda använder dessa medier för att kopiera skyddade verk och alster.

85. Det räcker att konstatera att orsakssambandet mellan den påstådda vägran av Amazon EU m.fl. att betala den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG och Austro-Mechanas påstådda skada fastställts av den österrikiska lagstiftaren själv. I 42b § 5 UrhG föreskrivs nämligen att ersättningen inte ska betalas direkt till rättsinnehavarna utan till en upphovsrättsorganisation såsom Austro-Mechana, så att det är upphovsrättsorganisation och inte rättsinnehavarna som direkt orsakas skada av en eventuell vägran att betala ersättningen.

86. Såsom jag förklarat i punkt 72 ovan består därmed skadan, som ligger till grund för Austro-Mechanas talan, i att Amazon EU m.fl., enligt vad som påstås, varken frivilligt eller av oaktsamhet låtit bli att betala den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG och därigenom ha orsakat Austro-Mechana skada.

87. Vid förhandlingen har den finländska regeringen även gjort gällande att artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 inte kan utvidgas till tillåten privatkopiering.

88. Den tolkning som jag förespråkar går inte ut på att låta tillåten privatkopiering omfattas av tillämpningsområdet för artikel 5.3 i förordning nr 44/2001, utan att låta tillämpningsområdet omfatta samtliga åsidosättanden av skyldigheten att betala den ersättning som föreskrivs i 42b § UrhG.

89. Jag vill även understryka att denna tolkning inte innebär ett ifrågasättande av lagenligheten av privatkopiering i enlighet med 42 § UrhG. Enligt denna artikel krävs det nämligen inte att ersättningsskyldigheten i 42b § UrhG iakttas för att privatkopieringen ska vara tillåten.

90. Av det ovan anförda framgår att en talan som syftar till att erhålla betalning för den rimliga kompensation som föreskrivs i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, såsom den som väcktes i det nationella målet, utgör en ”talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar”, i den mening som avses i den rättspraxis som det erinras om i punkt 56 ovan.

D – Praktiska konsekvenser

91. Jag har redogjort för skälen till varför jag anser att en talan som syftar till att erhålla den rimliga kompensation som föreskrivs i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, såsom den talan som väcktes i det nationella målet, inte har anknytning till ett ”avtal”, i den mening som avses i artikel 5.1 a i förordning nr 44/2001 [21] och varför den utgör en talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar [22]. Enligt den rättspraxis som det erinras om i punkt 56 ovan, avser således en sådan talan ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”, i den mening som avses i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

92. Av detta följer att de österrikiska domstolarna har internationell behörighet att pröva om skadan inträffade eller kunde inträffa i Republiken Österrike, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att avgöra. [23]

93. Att de österrikiska domstolarna har internationell behörighet i det nationella målet är för övrigt även förenligt med det mål som eftersträvas med artikel 5.3 i förordning nr 44/2001. Domstolen har nämligen haft tillfälle att klargöra att i mål om skadestånd utanför avtalsförhållanden är domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa i regel den mest lämpade att avgöra saken, särskilt med hänsyn till dess närhet till tvisten och med hänsyn till att bevisupptagningen underlättas. [24]

VI – **Förslag till avgörande**

94. Mot bakgrund av det ovan angivna, föreslår jag att domstolen ska besvara frågan från Oberster Gerichtshof (högsta domstolen) enligt följande:

Artikel 5.3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att en talan som syftar till att erhålla betalning för den rimliga kompensation som föreskrivs i artikel 5.2 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, vilken enligt nationell rätt

21 — Se punkterna 58–61 i detta förslag till avgörande.

22 — Se punkterna 62–90 i detta förslag till avgörande.

23 — Det ska erinras om att det framgår av fast rättspraxis att uttrycket ”den ort där skadan inträffade eller kan inträffa” i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 kan avse både den ort där skadan uppkom och den där den skadevållande händelsen inträffade, vilket medför att talan kan väckas mot svaranden vid domstolen på den av dessa två orter som käranden väljer (se, bland annat, dom Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 24) avseende tolkningen av artikel 5.3 i Brysselkonventionen, dom Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, punkt 16 och där angiven rättspraxis) och dom Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, punkt 18 och där angiven rättspraxis)).

24 — Se, bland annat, dom Folien Fischer och Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 38 och där angiven rättspraxis) och dom Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, punkt 27).

ska betalas av företag som i första led släpper ut inspelningsmediet på marknaden i landet i kommersiellt syfte och mot erläggande av en avgift, ska anses som en talan som ”avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”.